

РОЗДІЛ II

ГОСПОДАРСЬКЕ ПРАВО. ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО. ТРУДОВЕ ПРАВО

УДК: 346.24:346.9

DOI: <https://doi.org/10.32366/2523-4269-2020-73-4-33-43>

Захарченко Андрій Миколайович,
доктор юридичних наук, доцент
(Донецький юридичний інститут МВС України,
м. Маріуполь)
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6359-2475>

ЗАХИСТ ПРАВ І ЗАКОННИХ ІНТЕРЕСІВ ДЕРЖАВИ ВІД ПОРУШЕНЬ, ЩО ВЧИНЯЮТЬСЯ СУБ'ЄКТАМИ ГОСПОДАРЮВАННЯ ДЕРЖАВНОГО СЕКТОРА ЕКОНОМІКИ

У статті проаналізовано проблемні питання, які виникають у зв'язку зі здійсненням захисту прав і законних інтересів держави у разі порушення цих прав та інтересів суб'єктами господарювання державного сектора економіки. Зокрема, розглянуто стан нормативно-правового забезпечення і правозастосовної практики щодо здійснення такого захисту суб'єктами управління об'єктами державної власності, органами державного фінансового контролю, а також органами прокуратури. Обґрунтовано пропозиції з удосконалення захисту прав і законних інтересів держави від порушень з боку суб'єктів господарювання державного сектора економіки шляхом внесення до законодавства відповідних змін.

Ключові слова: захист прав і законних інтересів держави; суб'єкти господарювання державного сектора економіки; суб'єкти управління об'єктами державної власності; органи державного фінансового контролю.

Постановка проблеми. Однією з нагальних проблем, що постали на сучасному етапі перед українською державою, є неефективне функціонування суб'єктів господарювання державного сектора економіки (далі – СГДСЕ). Через різні негативні чинники діяльність таких суб'єктів господарювання супроводжується вчиненням чисельних правопорушень та прийняттям хибних управлінських рішень, що мають шкідливі наслідки як для самих цих суб'єктів, так і для держави, яка зазнає при цьому багатомільйонних втрат.

За таких обставин існує потреба у забезпеченні належного захисту прав і законних інтересів держави, що порушуються зазначеними суб'єктами господарювання. Нині ж стан цього захисту не можна визнати задовільним. У багатьох випадках органи, уповноважені захищати права й інтереси держави у відносинах із СГДСЕ, своєчасно не реагують на порушення цих прав та інтересів, а подекуди й самі створюють умови для вчинення таких порушень. При цьому положення законодавства щодо зазначеного захисту є недостатньо конкретизованими і не повною мірою відповідають потребам практики.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремі аспекти, що стосуються захисту прав і законних інтересів держави у відносинах із СГДСЕ, раніше розглядалися у юридичній

науці. Зокрема, О. О. Кравчук досліджував питання захисту права державної власності державними органами, що уповноважені здійснювати управління об'єктами державної власності [1, с. 314–327]. У дисертаційній роботі Д. І. Погрібного опрацьовано загальні положення щодо захисту корпоративних прав держави, в тому числі вказано основні шляхи судового захисту таких прав [2, с. 15]. Згодом питання захисту корпоративних прав держави одержали більш детальну розробку в дисертаційному дослідженні Ю. А. Переясловської, яка з-поміж іншого достатньо ґрунтовно розглянула підстави захисту цих прав [3]. В останні роки до тематики захисту корпоративних прав держави звертався й О. В. Бігняк, котрий, зокрема, акцентував увагу на особливостях захисту таких прав держави у порівнянні із захистом корпоративних прав суб'єктів приватного сектора [4, с. 18]. Однак в цілому питання захисту прав і законних інтересів держави від порушень, що вчиняються саме СГДСЕ, дотепер не були предметом спеціального комплексного дослідження.

Наведене вище вказує на актуальність теми цієї статті.

Метою статті є обґрунтування пропозицій щодо удосконалення захисту прав і законних інтересів держави від порушень, що вчиняються СГДСЕ.

Виклад основного матеріалу. З огляду на особливості правового статусу держави як публічно-правового утворення захист її прав і законних інтересів, у тому числі у відносинах із СГДСЕ, здійснюється через уповноважені державні органи й організації, що виступають від імені держави. Насамперед це стосується суб'єктів управління об'єктами державної власності, коло яких визначено ст. 4 Закону України «Про управління об'єктами державної власності» [5]. Суб'єкти управління об'єктами державної власності, у сфері управління яких перебувають певні СГДСЕ, виконують щодо останніх більшість функцій держави-засновника (учасника), у зв'язку з чим своєчасність та ефективність захисту інтересів держави у відносинах із такими суб'єктами господарювання залежать передусім від зазначених суб'єктів управління.

Спеціальними нормативно-правовими актами, що регулюють діяльність суб'єктів управління об'єктами державної власності, передбачено застосування цими суб'єктами в позасудовому порядку деяких способів захисту прав і законних інтересів держави від окремих порушень, що вчиняються СГДСЕ. Зокрема, стосовно випадків несвоєчасної сплати господарськими товариствами дивідендів державі передбачено нарахування пені центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері управління об'єктами державної власності (ч. 5 ст. 11 Закону України «Про управління об'єктами державної власності»).

Суб'єкти управління об'єктами державної власності також наділені низкою повноважень щодо здійснення контролю з окремих аспектів діяльності СГДСЕ, зокрема контролю за дотриманням ними статутів, за дотриманням умов контрактів їх керівниками, виконанням стратегічних, річних фінансових та інвестиційних планів, ефективним використанням та збереженням об'єктів державної власності, дотриманням порядку відчуження й списання цих об'єктів та ін. [5–7]. Наявність таких повноважень має значення для забезпечення захисту прав і законних інтересів держави, адже здійснення контролю передбачає встановлення відповідності певних дій (рішень) суб'єктів господарювання вимогам законодавства, а у разі виявлення порушень – вживання заходів реагування. Однак під час закріплення контрольних повноважень суб'єктів управління законодавством у багатьох випадках не конкретизовано порядок і форми здійснення контролю, а також заходи, які повинні вжити суб'єкти управління для усунення виявлених правопорушень. Як наслідок, ці питання вирішуються на власний розсуд суб'єктів управління, що негативно позначається на якості й результативності захисту ними прав і законних інтересів держави та призводить до виникнення спорів, судова практика вирішення яких є суперечливою [8–9].

Отже, наявний підхід до регулювання контролюючої діяльності суб'єктів управління щодо СГДСЕ потребує доопрацювання із заповненням прогалин, зазначених вище.

Додаткової уваги потребує й питання щодо забезпечення суб'єктами управління об'єктами державної власності захисту прав та інтересів держави в судовому порядку. Так, у судовій практиці презюмується, що у разі порушення СГДСЕ законодавства про управління об'єктами державної власності, суб'єкти управління мають право представляти інтереси держави в судових органах, виступаючи як позивачі. Водночас аналіз інформації, розміщеної в Єдиному державному реєстрі судових рішень, вказує на те, що випадки безпосереднього звернення суб'єктів управління до суду з позовами до СГДСЕ є поодинокими.

Убачається, що низька активність суб'єктів управління об'єктами державної власності стосовно судового захисту прав і законних інтересів держави не в останню чергу спричинена недосконалістю законодавства, адже воно не містить положень, які б прямо зобов'язували суб'єктів управління звертатися до суду за захистом прав та інтересів держави. За таких умов вжиття суб'єктами управління заходів судового захисту стає більш залежним від власної ініціативи їх посадових осіб та інших суб'єктивних факторів.

У контексті порушеного питання привертає увагу думка О. О. Кравчука, який пропонує закріпити в Законі «Про управління об'єктами державної власності» обов'язки суб'єктів управління під час виявлення факту, що вимагає вжиття заходів щодо захисту державної власності, здійснювати заходи щодо відновлення порушеного права державної власності, виявлення осіб, винних у порушенні цього права, притягнення їх до відповідальності (зокрема повідомити правоохоронні органи для вжиття відповідних заходів), забезпечити недопущення виявлених порушень у подальшому [1, с. 320–323].

Розглянута позиція загалом заслуговує підтримки. Водночас для перешкоджання бездіяльності суб'єктів управління об'єктами державної власності щодо судового захисту прав та інтересів держави доцільно також закріпити обов'язок цих суб'єктів звертатися до суду в інтересах держави за наявності для цього відповідних підстав, зокрема у разі вчинення СГДСЕ порушень законодавства з питань управління об'єктами державної власності, якщо зазначеними суб'єктами господарювання не забезпечено усунення таких порушень у позасудовому порядку.

Продовжуючи аналіз, варто звернути увагу на думку Ю. А. Переясловської, котра, досліджуючи питання захисту корпоративних прав держави, відзначила, що обов'язкові підстави такого захисту законом не передбачено і вжиття заходів захисту фактично залежить від суб'єктивного сприйняття суб'єктами управління поведінки інших осіб як такої, що порушує державні корпоративні права та інтереси. Такий суб'єктивний підхід не завжди співпадає з об'єктивною потребою держави в захисті її прав та інтересів, що зумовлює необхідність конкретизації випадків, коли вжиття заходів захисту є необхідним [10, с. 546].

Поділяючи цю думку, потрібно наголосити, що проблема невідповідності фактичної поведінки суб'єктів управління об'єктивним потребам держави в захисті її прав та інтересів не обмежується сферою захисту корпоративних прав і стосується й інших прав та інтересів держави. При цьому практика свідчить, що під час одержання з різних джерел інформації про порушення СГДСЕ певних прав і законних інтересів держави суб'єкти управління не завжди вживають заходи для захисту цих прав та інтересів [11].

Вирішенню цієї проблеми може сприяти розробка та затвердження Міністерством розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України (як уповноваженим органом стосовно методологічного забезпечення питань управління об'єктами державної власності) методичних рекомендацій щодо захисту прав і законних інтересів держави суб'єктами управління об'єктами державної власності із закріпленням у таких рекомендаціях конкретизованого переліку типових порушень, що вчиняються СГДСЕ, а також сукупності заходів, які мають здійснюватися суб'єктами управління для захисту відповідних прав та інтересів держави.

Поряд з цим одним із засобів спонукання суб'єктів управління до належного здійснення захисту прав і інтересів держави може стати врахування стану реалізації

відповідних повноважень цими суб'єктами під час проведення названим вище міністерством єдиного моніторингу ефективності управління об'єктами державної власності. Для цього варто передбачити, що інформація про здійснення суб'єктами управління об'єктами державної власності заходів щодо захисту прав і законних інтересів держави разом з іншими матеріалами, необхідними для проведення моніторингу, щоквартально подається до Мінекономіки та враховується цим міністерством під час оцінки ефективності управління об'єктами державної власності (у зв'язку з чим пропонуємо також доповнити перелік критеріїв, що застосовуються для такої оцінки) [12].

Для розвитку дослідження питань захисту прав і законних інтересів держави від порушень СГДСЕ окрему увагу варто приділити здійсненню такого захисту органами державного фінансового контролю – Державною аудиторською службою України та її міжрегіональними територіальними органами. Реалізація зазначеними органами цієї функції забезпечується наявністю в них вагомих повноважень, що передбачають здійснення контролю за окремими напрямками діяльності таких суб'єктів господарювання, у тому числі надання останнім обґрунтованих рекомендацій з удосконалення цієї діяльності за відповідними напрямками та пред'явлення вимог про усунення виявлених порушень законодавства [13].

Оприлюднена інформація про результати діяльності органів державного фінансового контролю свідчить, що у багатьох випадках ці органи достатньо ефективно реагують на порушення, які вчиняються СГДСЕ, у тому числі вживають заходів для захисту порушених прав держави [14]. У той же час діяльність цих органів у досліджуваній сфері не позбавлена деяких проблем, що потребують вирішення.

Зокрема, у діяльності органів державного фінансового контролю систематично виникає питання стягнення збитків, завданих державі внаслідок дій чи бездіяльності СГДСЕ та/або контрагентів цих суб'єктів господарювання. Так, пунктом 13 ст. 10 Закону України «Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні» передбачено право зазначених органів під час виявлення збитків, завданих державі чи підприємству, установі, організації, що контролюється, визначати їхній розмір у встановленому законодавством порядку. Водночас можливі подальші дії органів державного фінансового контролю стосовно забезпечення відшкодування виявлених збитків Законом не конкретизовано.

Аналіз матеріалів практики вказує на те, що у разі виявлення збитків, завданих державі чи підконтрольному СГДСЕ (а отже – опосередковано й державі), органи державного фінансового контролю направляють такому суб'єкту господарювання вимогу, якою зобов'язують його вжити заходів щодо відшкодування збитків, і суб'єкт господарювання вирішує питання стосовно виконання цієї вимоги. При цьому нерідко виникають ситуації, коли суб'єкти господарювання не погоджуються з висновками органів державного фінансового контролю щодо наявності факту завдання збитків або щодо розміру завданих збитків та звертаються до суду з адміністративними позовами про визнання протиправними і скасування вимог цих органів [15]. Зі свого боку органи державного контролю подають до суду позови про зобов'язання підконтрольних суб'єктів господарювання виконати зазначені вимоги [16].

За результатами розгляду цієї категорії спорів у судовій практиці в останні роки утвердилася правова позиція, згідно з якою суди відмовляють у задоволенні таких позовів. На обґрунтування відмови констатується, що у вимогах органу державного фінансового контролю може бути зазначено про наявність збитків, завданих державі чи об'єкту контролю, але збитки не можуть бути примусово стягнуті шляхом вимоги. Такі збитки відшкодовуються у добровільному порядку або шляхом звернення до суду з відповідним позовом. Відтак, збитки, щодо наявності яких зроблено висновок органом державного фінансового контролю, стягуються у судовому порядку за позовом органу державного

фінансового контролю, правильність їхнього обчислення перевіряє суд, який розглядає цей позов, а не позов підконтрольної установи про визнання вимоги протиправною. Дії органу державного фінансового контролю щодо спонукання підконтрольної установи в судовому порядку виконати вимогу про зобов'язання до використання права на судовий захист для стягнення збитків не узгоджуються із законодавством, є протиправними [15; 17].

Водночас практика свідчить, що у тих випадках, коли на виконання вимог органів державного фінансового контролю СГДСЕ звертаються до господарських судів із позовами про стягнення з контрагентів виявлених збитків, такі позови часто не підлягають задоволенню, оскільки наявність підстав для стягнення збитків не одержує підтвердження в судовому порядку. При цьому посилання позивачів на висновки органів державного фінансового контролю як на підставу заявлених позовних вимог судами відхиляються [18].

На основі наведених вище фактів можна дійти висновку, що діяльність органів державного фінансового контролю стосовно відшкодування збитків, завданих державі, не позбавлена суттєвих недоліків та потребує упорядкування. Уникненню довільних підходів та помилок під час вирішення вказаними органами відповідних питань може сприяти нормативно-правове закріплення послідовності дій цих органів у разі виявлення збитків, яка б охоплювала, серед іншого, належне доведення факту завдання збитків та їхнього розміру, оцінку можливості стягнення завданих збитків, а також безпосереднє звернення органу державного фінансового контролю до суду з позовом про відшкодування збитків у випадках, коли підконтрольний суб'єкт господарювання добровільно не вживає заходів для такого відшкодування. Відповідні положення пропонуємо закріпити в окремому нормативно-правовому акті, що може бути розроблений та затверджений Державною аудиторською службою України – Інструкції з організації роботи Держаудитслужби та її міжрегіональних територіальних органів щодо забезпечення відшкодування збитків, завданих державі чи підприємству, установі, організації, що контролюється.

У ракурсі досліджуваних питань також варто звернути увагу, що в ході реалізації своїх завдань органи державного фінансового контролю іноді виявляють факти укладання СГДСЕ договорів, які суперечать актам законодавства та інтересам держави. Щодо таких випадків Закон України «Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні» надає цим органам право порушувати перед відповідними державними органами питання про визнання договорів недійсними (п. 8 ст. 10). Однак безпосередньо звертатися до суду в інтересах держави з позовами про визнання недійсними договорів, укладених з порушенням законодавства, органи державного фінансового контролю не уповноважені. Тому під час виявлення фактів укладання СГДСЕ таких договорів органи державного фінансового контролю передають відповідну інформацію органам прокуратури, після чого останні звертаються до суду з позовами про визнання договорів недійсними [19].

Необхідність залучення органів прокуратури до захисту інтересів держави у вказаних випадках має наслідком збільшення строків, у межах яких вживаються заходи такого захисту, та спричиняє додаткові організаційні ускладнення, пов'язані з потребою взаємодії між різними державними органами. У зв'язку з цим убачається, що в розглянутих випадках більш оптимальним було б забезпечення захисту в суді інтересів держави самими органами державного фінансового контролю, які мають для цього всі можливості і від самого початку виявляють згадані вище порушення.

Зважаючи на зазначене, пропонуємо закріпити повноваження органів державного фінансового контролю щодо безпосереднього звернення до суду в інтересах держави з позовами про визнання недійсними договорів, що укладені підконтрольними суб'єктами господарювання з порушенням законодавства.

Велике значення для забезпечення захисту прав і законних інтересів держави від порушень СГДСЕ має і діяльність органів прокуратури, хоч в останні роки в ході реформування правового статусу цих органів обсяг їхньої компетенції у цій сфері суттєво

звужено. Так, відповідно до чинної редакції Закону України «Про прокуратуру» прокурор здійснює представництво в суді законних інтересів держави у разі порушення або загрози порушення інтересів держави лише у випадках: 1) нездійснення або неналежне здійснення захисту цих інтересів органом державної влади, органом місцевого самоврядування чи іншим суб'єктом владних повноважень, до компетенції якого віднесені відповідні повноваження; 2) відсутності такого органу (ч. 3 ст. 23) [20].

Аналіз судової практики розгляду справ за позовами прокурорів в інтересах держави дозволяє констатувати, що під час винесення рішень у таких справах суди, як правило, наводять правову позицію, згідно з якою захищати інтереси держави повинні насамперед відповідні суб'єкти владних повноважень, а не прокурор. Щоб інтереси держави не залишилися незахищеними, прокурор виконує субсидіарну роль, замінює в судовому провадженні відповідного суб'єкта владних повноважень, який усупереч вимогам закону не здійснює захисту або робить це неналежно. У кожному такому випадку прокурор повинен навести (а суд перевірити) причини, які перешкоджають захисту інтересів держави належним суб'єктом і які є підставами для звернення прокурора до суду. Прокурор не може вважатися альтернативним суб'єктом звернення до суду й замінювати належного суб'єкта владних повноважень, який може і бажає захищати інтереси держави. До того ж саме лише посилення в позовній заяві на те, що уповноважений орган не здійснює або неналежним чином здійснює відповідні повноваження, для прийняття заяви для розгляду недостатньо. У такому разі прокурор повинен надати належні та допустимі докази відповідно до вимог процесуального закону (наприклад, внесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань про вчинене кримінальне правопорушення на підставі статті 367 Кримінального кодексу України (службова недбалість); вирок суду щодо службових осіб; докази накладення дисциплінарних стягнень на державних службовців, які займають посаду в органі державної влади та здійснюють установлені для цієї посади повноваження, за невиконання чи неналежне виконання службових обов'язків тощо) [21].

У той же час інформація, розміщена в Єдиному державному реєстрі судових рішень, свідчить про велику кількість випадків, коли прокурори, звертаючись до суду в інтересах держави, не додержуються наведеної вище правової позиції – не зазначають у позовних заявах причини, які перешкоджають захисту інтересів держави належним суб'єктом, і не наводять докази вжиття прокурором заходів реагування з метою виявлення / усунення неналежного виконання обов'язків таким суб'єктом. Крім того, іноді прокурори прямо заперечують необхідність дотримання такої позиції, посилаючись на те, що Закон України «Про прокуратуру» та положення чинного Господарського процесуального кодексу України не містять жодної норми, яка б зобов'язувала прокурора надавати докази неналежного здійснення органом, уповноваженим виконувати функції у спірних правовідносинах, своїх повноважень щодо захисту інтересів держави [22].

У зазначених вище випадках суди, як правило, залишають без розгляду позовні заяви або відмовляють у задоволенні позовів у зв'язку з відсутністю наданих законом підстав для представництва прокурором інтересів держави. Водночас наявні й окремі випадки, коли суди відходять від раніше викладеної правової позиції: не вдаються до дослідження причин бездіяльності належних суб'єктів із захисту інтересів держави, обмежуючись констатацією того, що орган, уповноважений здійснювати відповідні функції у спірних відносинах, не вживає заходи для захисту таких інтересів [23].

У зв'язку з наведеним убачається, що закладена у згаданій вище правовій позиції ідея, згідно з якою прокурор не може вважатися альтернативним суб'єктом звернення до суду, заслуговує підтримки і взагалі відповідає Рекомендаціям Парламентської Асамблеї Ради Європи від 27 травня 2003 року № 1604 (2003) «Про роль прокуратури в демократичному суспільстві, заснованому на верховенстві закону» [24]. До того ж наявність у правозастосовній практиці суперечливих підходів до визначення та оцінки підстав для

представництва прокурором інтересів держави вказує на те, що це питання потребує додаткової правової регламентації.

З урахуванням цього, пропонуємо закріпити правило, згідно з яким у разі виявлення фактів порушення або загрози порушення інтересів держави, якщо захист цих інтересів не здійснює або неналежним чином здійснює орган державної влади чи інший суб'єкт владних повноважень, до компетенції якого віднесені відповідні повноваження, прокурор витребує у цього суб'єкта інформацію щодо обставин, які перешкоджають такому суб'єкту самостійно здійснити належним чином захист інтересів держави, а також вживає заходів для забезпечення належного виконання цим суб'єктом відповідних повноважень. Крім того, варто конкретизувати, що обґрунтування наявності підстав для представництва прокурором інтересів держави в суді має містити зазначення причин, які перешкоджають захисту інтересів держави належним суб'єктом.

У разі врахування такої пропозиції відповідні правила можуть повною мірою реалізовуватися й у відносинах щодо захисту прав і законних інтересів держави від порушень СГДСЕ.

Висновки. Таким чином, на основі проведеного дослідження для вдосконалення захисту прав і законних інтересів держави від порушень, які вчиняють СГДСЕ, пропонуємо:

1) конкретизацію порядку та форм здійснення суб'єктами управління об'єктами державної власності наданих їм повноважень щодо контролю за діяльністю СГДСЕ;

2) закріплення обов'язку суб'єктів управління об'єктами державної власності звертатися до суду в інтересах держави у разі вчинення СГДСЕ порушень законодавства з питань управління об'єктами державної власності, якщо зазначеними суб'єктами господарювання не забезпечено усунення таких порушень у позасудовому порядку;

3) затвердження Мінекономіки методичних рекомендацій щодо захисту прав і законних інтересів держави суб'єктами управління об'єктами державної власності із закріпленням у таких рекомендаціях конкретизованого переліку типових порушень, що вчиняються СГДСЕ, а також сукупності заходів, які мають здійснюватися суб'єктами управління для захисту відповідних прав та інтересів держави;

4) урахування стану здійснення суб'єктами управління об'єктами державної власності заходів щодо захисту прав і законних інтересів держави під час проведення єдиного моніторингу ефективності управління об'єктами державної власності;

5) нормативно-правове закріплення послідовності дій органів державного фінансового контролю у разі виявлення збитків, завданих державі;

6) установа повноважень органів державного фінансового контролю щодо безпосереднього звернення до суду в інтересах держави з позовами про визнання недійсними договорів, що укладені підконтрольними суб'єктами господарювання з порушенням законодавства;

7) конкретизацію положень стосовно дій прокурора у разі нездійснення або неналежного здійснення захисту інтересів держави органом державної влади чи іншим суб'єктом владних повноважень, до компетенції якого віднесені відповідні повноваження.

Реалізація наведених пропозицій потребуватиме внесення відповідних змін до законів України «Про управління об'єктами державної власності», «Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні», «Про прокуратуру», а також прийняття відповідних підзаконних правових актів.

Проведене дослідження не вичерпує всіх проблемних питань, що стосуються захисту прав і законних інтересів держави у відносинах із СГДСЕ. Зокрема, **перспективним напрямом подальших досліджень** має стати напрацювання пропозицій щодо застосування окремих способів і засобів такого захисту з урахуванням особливостей різних видів правопорушень, які вчиняються такими суб'єктами господарювання.

Список використаних джерел

1. Кравчук О. О. Адміністративно-правове регулювання управління державною власністю в Україні : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.07 / Нац. техн. ун-т України «Київський політехнічний інститут». Київ, 2014. 460 с.
2. Погрібний Д. І. Корпоративні права держави: поняття, підстави виникнення, механізм реалізації : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.04 – господарське право, господарсько-процесуальне право / Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого. Харків, 2008. 22 с.
3. Переясловська Ю. А. Захист корпоративних прав та законних інтересів держави : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.04 – господарське право, господарсько-процесуальне право / Ін-т екон.-прав. досліджень НАН України. Донецьк, 2013. 18 с.
4. Бігняк О. В. Теоретико-прикладні аспекти охорони та захисту корпоративних прав держави. *Форум права*. 2018. № 3. С. 13–21.
5. Про управління об'єктами державної власності : Закон України від 21 вересня 2006 р. № 185-V. *Відомості Верховної Ради України*. 2006. № 46. Ст. 456 (із змінами).
6. Деякі питання відчуження об'єктів державної власності : Постанова Кабінету Міністрів України від 23 жовтня 2019 р. № 884. *Офіційний вісник України*. 2019. № 86. Ст. 2903.
7. Про затвердження Порядку списання об'єктів державної власності : Постанова Кабінету Міністрів України від 8 листопада 2007 р. № 1314. *Офіційний вісник України*. 2007. № 86. Ст. 3168 (із змінами).
8. Постанова Київського апеляційного адміністративного суду від 23 січня 2018 р. у справі № 826/8910/16. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/71910172> (дата звернення: 10.09.2020).
9. Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду від 17 жовтня 2018 р. у справі № 826/8910/16. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/77197048> (дата звернення: 10.09.2020).
10. Переясловська Ю. А. Підстави захисту корпоративних прав та законних інтересів держави. *Форум права*. 2012. № 2. С. 546–552.
11. Про неналежне реагування за результатами державного фінансового контролю : Лист Державної аудиторської служби України від 16 січня 2017 р. № 02-12/44. Офіційний веб-сайт Державної аудиторської служби України. URL: <http://www.dkrs.gov.ua/kru/uk/publish/article/134124> (дата звернення: 10.09.2020).
12. Про затвердження Порядку здійснення контролю за виконанням функцій з управління об'єктами державної власності та критеріїв визначення ефективності управління об'єктами державної власності : Постанова Кабінету Міністрів України від 19 червня 2007 р. № 832. *Офіційний вісник України*. 2007. № 45. Ст. 1839 (із змінами).
13. Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні : Закон України від 26 січня 1993 р. № 2939-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1993. № 13. Ст. 110 (із змінами).
14. Результати діяльності Державної аудиторської служби та її територіальних органів за 2019 рік. Офіційний веб-сайт Державної аудиторської служби України. URL: <http://www.dkrs.gov.ua/kru/uk/publish/article/146947> (дата звернення: 12.09.2020).
15. Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду від 5 травня 2018 р. у справі № 826/2072/15. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/73843691> (дата звернення: 12.09.2020).
16. Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду від 13 листопада 2018 р. у справі № 826/5588/15. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/78276580> (дата звернення: 12.09.2020).
17. Постанова Вищого адміністративного суду України від 18 жовтня 2017 р. у справі № 826/18962/14. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/69671010> (дата звернення: 12.09.2020).
18. Рішення господарського суду міста Києва від 14 грудня 2018 р. у справі № 910/6721/18. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/78611873> (дата звернення: 12.09.2020).
19. Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного господарського суду від 17 квітня 2018 р. у справі № 915/600/17. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/73836479> (дата звернення: 12.09.2020).
20. Про прокуратуру : Закон України від 14 жовтня 2014 р. № 1697-VII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 2–3. Ст. 12 (із змінами).

21. Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного господарського суду від 6 лютого 2019 р. у справі № 927/246/18. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/79687723> (дата звернення: 12.09.2020).
22. Постанова Харківського апеляційного господарського суду від 10 вересня 2018 р. у справі № 920/331/18. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/76385217> (дата звернення: 12.09.2020).
23. Постанова Верховного Суду у складі колегії Касаційного господарського суду від 21 січня 2019 р. у справі № 909/516/18. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/79397801> (дата звернення: 12.09.2020).
24. Про роль прокуратури в демократичному суспільстві, заснованому на верховенстві закону : Рекомендації Парламентської Асамблеї Ради Європи від 27 травня 2003 р. № 1604 (2003). URL: http://pravo.org.ua/files/_com_split_1.pdf (дата звернення: 12.09.2020).

References

1. Kravchuk, O. O. (2014). *Administrativno-pravove rehulivannia upravlinnia derzhavnoi vlasnosti v Ukraini* [Administrative and legal regulation of state property management in Ukraine] : dys... d-ra yuryd. nauk : 12.00.07 / Nats. tekhn. un-t Ukrainy «Kyivskiy politekhnichnyi instytut». Kyiv, 460 s. [in Ukrainian].
2. Pohribnyi, D. I. (2008). *Korporatyvni prava derzhavy: poniattia, pidstavy vynyknennia, mekhanizm realizatsii* [Corporate rights of the state: concepts, bases of origin, mechanism of realization] : avtoref. dys. ... kand. yuryd. nauk : 12.00.04 – hospodarske pravo, hospodarsko-protseualne pravo / Nats. yuryd. akad. Ukrainy im. Yaroslava Mudroho. Kharkiv, 22 s. [in Ukrainian].
3. Pereiaslovska, Yu. A. (2013). *Zakhyst korporatyvnykh prav ta zakonnykh interesiv derzhavy* [Protection of corporate rights and legitimate interests of the state] : avtoref. dys. ... kand. yuryd. nauk : 12.00.04 – hospodarske pravo, hospodarsko-protseualne pravo / In-t ekon.-prav. doslidzhen NAN Ukrainy. Donetsk, 18 s. [in Ukrainian].
4. Bihniak, O. V. (2018). *Teoretyko-prykladni aspekty okhorony ta zakhystu korporatyvnykh prav derzhavy* [Theoretical and applied aspects of protection and defense of corporate rights of the state]. *Forum prava*. № 3. S. 13–21 [in Ukrainian].
5. *Pro upravlinnia ob'ektamy derzhavnoi vlasnosti* [About management of objects of state property] : Zakon Ukrainy vid 21 veresnia 2006 r. № 185-V. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. 2006. № 46. St. 456 (iz zminamy) [in Ukrainian].
6. *Deiaki pytannia vidchuzhennia ob'ektiv derzhavnoi vlasnosti* [Some issues of expropriation of state property] : Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 23 zhovtnia 2019 r. № 884. *Ofitsiyni visnyk Ukrainy*. 2019. № 86. St. 2903 [in Ukrainian].
7. *Pro zatverdzhennia Poriadku spysannia ob'ektiv derzhavnoi vlasnosti* [About the statement of the Procedure for writing off of objects of state property] : Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 8 lystopada 2007 r. № 1314. *Ofitsiyni visnyk Ukrainy*. 2007. № 86. St. 3168 (iz zminamy) [in Ukrainian].
8. *Postanova Kyivskoho apeliatsiinoho administratyvnoho sudu vid 23 sichnia 2018 r. u spravi № 826/8910/16. Yedyni derzhavnyi reiestr sudovykh rishen*. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/71910172> (data zvernennia: 10.09.2020) [in Ukrainian].
9. *Postanova Verkhovnoho Sudu u skladii kolehii suddiv Kasatsiinoho administratyvnoho sudu vid 17 zhovtnia 2018 r. u spravi № 826/8910/16* [Resolution of the Supreme Court in the composition of the panel of judges of the Administrative Court of Cassation of October 17, 2018 in case № 826/8910/16]. *Yedyni derzhavnyi reiestr sudovykh rishen*. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/77197048> (data zvernennia: 10.09.2020) [in Ukrainian].
10. Pereiaslovska, Yu. A. (2012). *Pidstavy zakhystu korporatyvnykh prav ta zakonnykh interesiv derzhavy* [Grounds for protection of corporate rights and legitimate interests of the state]. *Forum prava*. № 2. S. 546–552 [in Ukrainian].
11. *Pro nenalezhne reahuvannia za rezultatamy derzhavnoho finansovoho kontroliu* [About improper response to the results of state financial control] : Lyst Derzhavnoi audytorskoï sluzhby Ukrainy vid 16 sichnia 2017 r. № 02-12/44. *Ofitsiyni veb-sait Derzhavnoi audytorskoï sluzhby Ukrainy*. URL: <http://www.dkrs.gov.ua/kru/uk/publish/article/134124> (data zvernennia: 10.09.2020) [in Ukrainian].
12. *Pro zatverdzhennia Poriadku zdiisnennia kontroliu za vykonanniam funktsii z upravlinnia ob'ektamy derzhavnoi vlasnosti ta kryteriiv vyznachennia efektyvnosti upravlinnia ob'ektamy derzhavnoi vlasnosti* [About the statement of the Procedure for control over performance of functions on management of objects of state property and criteria of definition of efficiency of management of objects of state property] : Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 19 chervnia 2007 r. № 832. *Ofitsiyni visnyk Ukrainy*. 2007. № 45. St. 1839 (iz zminamy) [in Ukrainian].

13. Pro osnovni zasady zdiisnennia derzhavnogo finansovoho kontroliu v Ukraini [On the basic principles of public financial control in Ukraine] : Zakon Ukrainy vid 26 sichnia 1993 r. № 2939-XII. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. 1993. № 13. St. 110 (iz zminamy) [in Ukrainian].

14. Rezultaty diialnosti Derzhavnoi audytorskoï sluzhby ta yïi terytorialnykh orhaniv za 2019 rik [The results of the State Audit Service and its territorial bodies for 2019]. Ofitsiyni veb-sait Derzhavnoi audytorskoï sluzhby Ukrainy. URL: <http://www.dkrs.gov.ua/kru/uk/publish/article/146947> (data zvernennia: 12.09.2020) [in Ukrainian].

15. Postanova Verkhovnoho Sudu u skladi kolehii suddiv Kasatsiinoho administratyvnoho sudu vid 5 travnia 2018 r. u spravi № 826/2072/15 [Resolution of the Supreme Court in the composition of the panel of judges of the Administrative Court of Cassation of 5 May 2018 in the case № 826/2072/15]. Yedynyi derzhavnyi reiestr sudovykh rishen. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/73843691> (data zvernennia: 12.09.2020) [in Ukrainian].

16. Postanova Verkhovnoho Sudu u skladi kolehii suddiv Kasatsiinoho administratyvnoho sudu vid 13 lystopada 2018 r. u spravi № 826/5588/15 [Resolution of the Supreme Court in the composition of the panel of judges of the Administrative Court of Cassation of November 13, 2018 in case № 826/5588/15]. Yedynyi derzhavnyi reiestr sudovykh rishen. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/78276580> (data zvernennia: 12.09.2020) [in Ukrainian].

17. Postanova Vyshchoho administratyvnoho sudu Ukrainy vid 18 zhovtnia 2017 r. u spravi № 826/18962/14 [Resolution of the Supreme Administrative Court of Ukraine of October 18, 2017 in case № 826/18962/14]. Yedynyi derzhavnyi reiestr sudovykh rishen. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/69671010> (data zvernennia: 12.09.2020) [in Ukrainian].

18. Rishennia hospodarskoho sudu mista Kyieva vid 14 hrudnia 2018 r. u spravi № 910/6721/18 [Decision of the Commercial Court of the city of Kyiv of December 14, 2018 in case № 910/6721/18]. Yedynyi derzhavnyi reiestr sudovykh rishen. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/78611873> (data zvernennia: 12.09.2020) [in Ukrainian].

19. Postanova Verkhovnoho Sudu u skladi kolehii suddiv Kasatsiinoho hospodarskoho sudu vid 17 kvitnia 2018 r. u spravi № 915/600/17 [Resolution of the Supreme Court in the composition of the panel of judges of the Commercial Court of Cassation of April 17, 2018 in the case № 915/600/17]. Yedynyi derzhavnyi reiestr sudovykh rishen. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/73836479> (data zvernennia: 12.09.2020) [in Ukrainian].

20. Pro prokuraturu : Zakon Ukrainy vid 14 zhovtnia 2014 r. № 1697-VII [About the Prosecutor's Office: Law of Ukraine of October 14, 2014 № 1697-VII]. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. 2015. № 2–3. St. 12 (iz zminamy) [in Ukrainian].

21. Postanova Verkhovnoho Sudu u skladi kolehii suddiv Kasatsiinoho hospodarskoho sudu vid 6 liutoho 2019 r. u spravi № 927/246/18 [Resolution of the Supreme Court in the composition of the panel of judges of the Commercial Court of Cassation of February 6, 2019 in the case № 927/246/18]. Yedynyi derzhavnyi reiestr sudovykh rishen. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/79687723> (data zvernennia: 12.09.2020) [in Ukrainian].

22. Postanova Kharkivskoho apeliatsiinoho hospodarskoho sudu vid 10 veresnia 2018 r. u spravi № 920/331/18 [Resolution of the Kharkiv Commercial Court of Appeal of September 10, 2018 in the case № 920/331/18]. Yedynyi derzhavnyi reiestr sudovykh rishen. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/76385217> (data zvernennia: 12.09.2020) [in Ukrainian].

23. Postanova Verkhovnoho Sudu u skladi kolehii Kasatsiinoho hospodarskoho sudu vid 21 sichnia 2019 r. u spravi № 909/516/18 [Resolution of the Supreme Court in the panel of the Commercial Court of Cassation of January 21, 2019 in the case № 909/516/18]. Yedynyi derzhavnyi reiestr sudovykh rishen. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/79397801> (data zvernennia: 12.09.2020) [in Ukrainian].

24. Pro rol prokuratury v demokratychnomu suspilstvi, zasnovanomu na verkhovenstvi zakonu [On the role of the prosecutor's office in a democratic society based on the rule of law] : Rekomendatsii Parlamentskoï Asamblei Rady Yevropy vid 27 travnia 2003 r. № 1604 (2003). URL: http://pravo.org.ua/files/_com_split_1.pdf (data zvernennia: 12.09.2020) [in Ukrainian].

Zakharchenko Andriy,
Doctor of Law, Associate Professor
(Donetsk Law Institute, MIA of Ukraine, Mariupol)
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6359-2475>

PROTECTION OF RIGHTS AND LEGITIMATE INTERESTS OF THE STATE FROM VIOLATIONS COMMITTED BY BUSINESS ENTITIES OF THE PUBLIC SECTOR OF THE ECONOMY

The article analyzes the problematic issues that arise in connection with the protection of the rights and legitimate interests of the state in case of violation of these rights and interests by economic entities of the public sector of the economy. The state of normative-legal provision and law-enforcement practice concerning realization of protection by subjects of management of objects of state property, as well as of bodies of the state financial control, and also bodies of prosecutor's office are also considered. According to the results of the study in order to improve the protection of the rights and legitimate interests of the state from violations by economic entities of the public sector of the economy, it was proposed:

- 1) to specify the procedure and forms of exercising powers by the subjects of management of state property objects granted to them in order to control the activities of economic entities of the state sector of the economy;*
- 2) to consolidate the obligation of subjects of management of objects of state property to take measures for judicial protection of the rights and interests of the state from violations committed by these entities;*
- 3) to approve methodical recommendations on protection of the rights and lawful interests of the state by subjects of management of objects of state property, including from infringements from the above-stated subjects of management;*
- 4) to take into account the state of implementation by the subjects of management of state property of measures to protect the rights and legitimate interests of the state in conducting a single monitoring of the effectiveness of management of state property;*
- 5) to consolidate normatively the sequence of actions of the bodies of state financial control in case of detection of losses caused to the state;*
- 6) to establish the powers of these bodies to apply directly to the court in the interests of the state with claims for invalidation of contracts concluded by controlled entities in violation of the law;*
- 7) to specify the provisions regarding the protection of the interests of the state by the prosecutor's office.*

Key words: *protection of rights and legitimate interests of the state; business entities of the public sector of the economy; subjects of management of objects of state property, bodies of state financial control.*

Надійшла до редколегії 09.10.2020